

Tokyo Camii'ni Atatürk yaptırmadı

Mustafa Armağan

15/07/2012

Ortalık efsaneden geçilmiyor. Yok Mimar Sinan, Mihrimah'a âşık olmuş da, vuslata eremeyince ona iki cami yapmış da, yok aşkını tül perde haline getirdiği cami duvarıyla göstermiş de...

Dedikodusu hakkında bile bilginizin bulunmadığı şu sahte aşk hakkında romanlar bile yazıldı ya, helal olsun.

Şimdi de kalkmışlar, Atatürk'e Tokyo Camii'ni yaptırıyorlar! Güya Atatürk Paris Camii'ne yılda 10 bin Frank para gönderiyor, öte Tokyo Camii'ni de yaptırıyormuş. Bir şairden çok efsane imalatçısı olarak çalışan Sunay Akın da iyice coşmuş, "Gezegenin en doğusunda sabah ezanının okunduğu ilk camiyi Mustafa Kemal yaptırdı" diye döktürüyor ekranda. Güya 1894'te İstanbul'a gelen (oysa 2 yıl önce gelmişti) ve 4 yıl kalan (oysa 1914'e kadar aralıklarla 20 yıl kalmıştı) Yamada adlı Japon "1930'lu yıllarda" Ankara'ya gelip Atatürk'ten Tokyo'da bir cami yaptırmasını istemiş. Atatürk de "Ama beyefendi, bu çok güzel bir teklif. Camiyi ben yaptırıyorum." demiş. Sonra Atatürk Yamada'ya dönmüş ve "Hocam, beni tanımadınız mı? Ben Harp Akademileri'ndeyken (oysa sadece Akademi vardı o zaman) sizden Japonca öğrenmiştim!" demiş. Sonra gelsin alkışlar...

Max Horkheimer ve Theodor Adorno'nun Aydınlanma hurafelere savaş açarken en büyük hurafe imalatçısı haline geldi dedikleri bu olsa gerek! Anlayacağınız, Cumhuriyet'i tek bir kişinin eksenine oturtmak için yapmayacakları 'çılgın'lık yok bunların. Efsaneleri dinleyin ama tarihe kulak verin derim. Asıl onun ne dediği önemli.

Abdülhamid ve Yamada

Topkapı Sarayı Müzesi'ni gezip silahlar bölümüne uğramazsanız olmaz. Osmanlı kılıçları, okları, yayları derken garip bir zırh takımıyla yüz yüze gelirsiniz. Bir Japon

miğferi ve zırhıyla süslü kılıcına bakarken altındaki şu yazıyı okursunuz: Yamada Torajiro'nun Sultan II. Abdülhamid'e hediye ettiği zırh takımı ve kılıç. Oracıkta aklınıza şu sorunun çengeli asılıverir: Japonlar Osmanlı sultanına neden bu değerli hediyeği göndermek ihtiyacını duydular ki?

1880 yılında İmparator Mikado'nun bir akrabası gelir İstanbul'a. II. Abdülhamid bu Asyalı misafirine büyük ilgi gösterir. 7 yıl sonra bu defa Prens Akihito'nun eşiyile beraber yolu düşer İstanbul'a. İmparatorun nişanı ve hediyeleriyle huzura çıkan misafirin ziyaretinden memnun kalan Abdülhamid, 1889'da Ertuğrul gemisiyle mukabele etmek ister. Ne var ki, ertesi yıl feci bir kazada batan gemi, Osmanlı-Japon dostluğunun temelini atar aynı zamanda. Şunu da söyleyelim ki, bu gemi sadece Japonya'ya hediye götürmüyor, aynı zamanda yolu üzerindeki Asyalı Müslümanlara moral kaynağı oluyordu. Nitekim yanaştıkları limanlarda Müslümanların gemiyi Halife'nin bayrağı asılı diye akın akın ziyaret etmeleri görülmeye değer bir manzara teşkil ediyordu.

Japonlar Osmanlı'nın bu jestine nasıl karşılık vereceklerini şaşırılmış gibidirler. 1891'de Noda adlı gazeteci topladığı parayı Said Paşa'ya teslim eder. Sinekten yağ çıkaran Sultan onu bırakmaz, Harp Okulu'ndaki öğrencilere Japonca öğretmesini rica eder. 4 Nisan 1892'de bu defa sıra Yamada'dadır. Topkapı Sarayı'ndaki aile yadigarı zırh, miğfer ve kılıcı Sultan'a takdim eder. Japon halkının topladığı paralarını teslim ettikten sonra

askeri okul öğrencilerine Japonca öğretme nöbetini devralır.

Bundan sonra Yamada'nın daha çok işadamı ve adı konulmamış bir konsolos kimliğiyle çalıştığını görürüz. Nakamura adlı arkadaşıyla İstanbul'da bir mağaza açar. Sultan tarafından nişanlarla ödüllendirilir. Türkiye hakkında Japon basınında yazılar kaleme alır. Sarayı ziyaret etmek isteyen hemşehrilerine aracılık eder. Hatta bugün "Trabzon hurması" diye bilinen meyve fidanlarını Abdülhamid'in isteği üzerine ülkemize getiren de odur (asıl adı 'Japon hurması'ydı). Japonların ünlü çay merasimlerinden birini Sultan'ın ve İstanbul'un ekâbiri huzurunda icra ettiğini, Sultan'a Japon kuşları getirdiğini vs. bile biliyoruz.

Yamada 1. Dünya Savaşı patlak verince ülkesine döner ve Ertuğrul Şehitleri Anıtı'nın açılması için gayret gösterir. (Rüştü Erdelhun'u yeniden gündeme getiren sevgili Fatih Uğur'a not: Erdelhun da Yamada'nın dostları arasındadır.) 1930'da ("1930'larda" değil!) Atatürk'ün Cumhuriyet Bayramı'na daveti üzerine yeniden İstanbul'a gelir Yamada ve onunla görüşür.

"Şingetsu" adlı hatıratında bu görüşme sırasında Atatürk'ün kendisine "yıllar önce Harbiye'de Japonca öğrenen genç Harbiyelilerden biri" olduğunu söylediğini aktarır" (Selçuk Esenbel, "Hilal ve Güneş", İstanbul Araş. Enst. Yay., 2010, s. 57). Bu ifadeden Atatürk'ün "Hocam, beni tanımadınız mı? Ben Harp Akademileri'ndeyken sizden Japonca öğrenmiştim!" demediğini, sadece Harbiye'deyken Japonca öğrenenlerden biri olduğunu söylediğini anlıyoruz. "Japonca öğrenen" biri olmak

başka şey, "Bana siz Japonca öğrettiniz hocam" demek başka şey. Kaldı ki, resmi belgelerden Atatürk'ün Harp Okulu'nda "Alman veya Rus lisanı" dersleri aldığını bildiğimiz halde Japonca öğrendiğine dair bir kayıt yoktur. Biyografiler veya dostlarının tanıklıklarından da böyle bir bilgiye ulaşamayız.

Asıl Tokyo Camii'ni Atatürk'ün yaptırdığı iddiasına ne zaman sıra geleceğini merak ediyorsanız işte tam oradayız:

1938'de hizmete açılan Tokyo Camii'nin Atatürk tarafından yaptırıldığını bir yana bırakın, en ufak bir maddi katkıda bulunulduğunu gösteren belgeye dahi sahip değiliz. Buyurun, Başbakanlık Arşivi, İş Bankası'ndaki hesabın girdi-çıktıları ortada. Belgeyi bulun, biz de susalım. Ancak dedikodularla tarih gemisi yürümez. Tokyo Camii'ni Türkiye yaptıramazdı, zira o sırada laiklik sarası tutmuş bir ülke olduğumuz için açılış törenine dahi Tokyo Büyükelçimiz Hüsrev Gerede katılmaktan kaçınmıştı (camiyi biz yaptırmış olsaydık neden katılmasın?). Yemen ve Suudi Arabistan'dan temsilcilerin (Hafid Vehib), hatta Müslüman olmayan Japonların bile törene katıldığını biliyoruz da, Tatar kökenli Abdürreşid İbrahim dışında bizimle irtibatı olan kimsenin katıldığına dair bilgi bulamıyoruz. Caminin, Başkırtların başını çektiği Müslümanlar tarafından yaptırıldığını, Japon halkının da yardım ettiğini biliyoruz. Tokyo Camii 2. Dünya Savaşı'nda tahrip olmuş, arsası 1986'da Türkiye'ye devredilmiş ve mevcut camiye Diyanet İşleri Başkanlığı yaptırmıştır (2000).

Yamada'nın hatıralarını yakında yayınlayacağını öğrendiğim Boğaziçi Üniversitesi Öğretim Üyesi Prof. Selçuk Esenbel'in, onun cami yaptırmak için Ankara'ya gelip Atatürk'le konuştuğundan tek kelimeyle olsun söz etmemesi yeterli kanıt değilse Diyanet Ansiklopedisi'nin "Japonya" maddesine ve Ahmet Uzunoğlu'nun "Tokyo Camii" kitabına bakabilirler. O da yetmezse Tokyo Camii'nin resmi sitesine buyursunlar: <http://www.tokyocamii.org/publicViews/article/sayfacesit:10/language:2>

Bu milleti yıllar yılı hurafecilikle suçlayan malum kesimlerin 21. yüzyılda 'Aydınlanmış hurafelere' dört elle sarıldığını gördükçe hallerine acımamak elinden gelmiyor insanın.